

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Newsletter

Blízkovýchodní program 2/2010

Únor 2010

Měsíčník o dění na Blízkém východě

V tomto vydání najdete

El Baradei zasahuje do prezidentského volebného zápasu v Egypte

Negotiations with the Taliban

Neistota vo vedení Palestínskej samosprávy

Izraelská reakce na Goldstonovu zprávu, kompenzace za zničení budov OSN

Írán: 31. výročí islámské revoluce

Irák: předvolební pokus o zrušení kandidatury některým politickým uskupením

Minianalýzy

El Baradei zasahuje do prezidentského volebného zápasu v Egypte

Nataša Kubíková

Bývalý šéf Mezinárodní agentury pro atomovou energii Mohamed El Baradei (76) vyhlásil, že mieni zasiahnuť do prezidentského volebného klania v Egypte v roku 2011. Táto informácia šokovala vládnucu Národnú demokratickú stranu (NDS) súčasného prezidenta Husního Mubaraka (81). V reakcii na to vládne médiá rozprúdili ostrú kampaň proti El Baradeiovi, ktorého označili za predĺženú ruku Washingtonu. Opozičné strany sa však začali predbiehať v ponukách zastrešenia jeho kandidatúry.

Bude môcť vyzývateľ El Baradei skutočne zamiešať kartami v prezidentskom paláci a zmeniť plány rodiny Mubarakových ohľadne nástupníctva Husního syna Gamala (46) na najvyšší úrad v krajine?

El Baradei svoju účasť vo voľbách podmienil mnohými faktormi. Požaduje záruky slobodných a spravodlivých volieb pod dohľadom medzinárodných organizácií. Ďalej sa domáha zrušenia rôznych ústavných a právnych prekážok, ktoré mu znemožňujú kandidovať v súlade s právnymi úpravami z roku 2005. Ide predovšetkým o článok 76 egyptskej ústavy, ktorý stanovuje, že prezidentským kandidátom sa môže stať len ten člen oficiálne uznanej politickej strany, ktorý minimálne rok stál na najvyšších postoch strany a strana funguje legálne najmenej päť rokov.

Nezávislý kandidát by musel pre svoju kandidatúru získať podporu 300 členov oboch komôr parlamentu a miestnych výborov, čo je takmer nemožné vzhľadom na to, že vládna NDS tieto inštitúcie početne a politicky ovláda.

El Baradei je opozičnými politikmi vnímaný ako silná osobnosť, ktorá má schopnosť zmeniť politickú rovnováhu síl v krajine, keďže sa ako jediný otvorene postavil proti Mubarakovi. Ale súhrn jeho požiadaviek vyvoláva zmiešané reakcie. Vysokí predstavitelia z opozičného tábora tvrdia, že El Baradei nepredstavil žiadnu novú a jasnú politickú víziu a zoznam jeho požiadaviek len kopíruje výzvy opozície, o ktoré táto časť politického spektra usiluje niekoľko rokov. Islamská opozícia zastúpená Moslimským bratstvom považuje jeho požiadavky za nekompletné a zbytočné, pretože režim nebude podľa nich ochotný robiť v tomto smere ústupky.

Média živo diskutujú o možných scenároch nadchádzajúcich prezidentských volieb. Objavili sa špekulácie o tom, že v záujme zachovania kontinuity vlády rodiny Mubarakových úradujúci prezident opäť vstúpi do volebného zápasu, aby tak Gamalovi poskytol čas na jeho politické etablovanie. Ďalšie úvahy hovoria o tom, že do čela štátu bude v roku 2011 dosadený Omar Suleiman, šéf informačných služieb a blízky spolupracovník Husního, ktorý by v úrade zotrval len jedno volebné obdobie a následne prenechal prezidentovanie Gamalovi. Tým by režim predišiel kritike verejnosti z priameho postúpenia moci z otca na syna.

Pri prehodnocovaní šancí El Baradeia na oficiálnu kandidatúru, či dokonca na zvolenie je podstatných niekoľko skutočností. Okrem El Baradeia sa žiadnemu opozičnému politikovi zatiaľ nepodarilo vyvolať v prezidentskom sídle taký rozruch a primäť Mubaraka k vyhláseniu jeho siestej kandidatúry. Obavy z El Baradeiových politických ašpirácií pravdepodobne svedčia o tom, že El Baradei by bol schopný čeliť Mubarakovi, ale aj tak sa jeho šance na úspech zdajú byť chatrné. Pozitívne je však to, že režim asi nebude môcť zaobchádzať s uznávaným riaditeľom medzinárodnej agentúry tak ako s minulými protivníkmi prezidenta v posledných prezidentských voľbách roku 2005, ktorí skončili za mrežami. Tým by sa zúžili možnosti NDS proti El Baradeiovi zakročiť. Ale v tejto súvislosti nie je vhodné egyptský režim podceňovať. Ten určite urobí všetko pre to, aby si udržal moc, zachoval súčasný vládny systém a zhatil reformné plány opozície.

Negotiations with the Taliban

Ekaterina Batueva

An international conference on the stabilization of the political and social situation in Afghanistan took place in London last month on January 28, 2010. Representatives from 70 countries attended the event. The topics discussed included general problems of Afghanistan, process of gradual transition of the security enforcement to the Afghan authorities, as well as perspectives for ethnic reconciliation in the region. The international community agreed that within five years the Afghan troops should possess a full control over security forces in the country. The conference also brought an agreement over the international financial assistance to Afghanistan, which should be increased only in case there is a progress in eliminating corruption and building government

institutions. Until now the international community has pledged 140 million US\$ to finance the program's first year.

However, a central focus of the summit was on the Paid-for-peace proposal which aims at bringing Taliban fighters into the civilian life if they promise to renounce violence. In an effort to moderate the attitudes of Taliban fighters and help them return to the civilian life, the money allocated for the program would create jobs and housing facilities. This proposal aroused different points of view among the experts and officials.

According to Anthony Cordesman, a military expert at the Center for Strategic and International Studies who has advised the US army in Afghanistan, it is difficult to predict an impact of the reintegration programme in advance, largely because it has not been tried before. However, he said that the Taliban's emerging weakness could provide an opportunity. "Taliban is not so strong, is not as popular as before, so it's the best time to involve them in the state governance".

Although the conference was designed to put everyone on the same track, it appears that Afghan President Hamid Karzai and the United States are not in total agreement. The United States worry that Karzai's concept might go too far in reconciliation with the enemy. As a British diplomat put it, "the Taliban are part of the Afghan political fabric. They are part of the Afghan people. They are not international terrorists."

Hillary Clinton, the U.S. Secretary of State noted that while she didn't expect top Taliban leaders to accept the proposal, "there are many members of the Taliban who will see this chance to re-enter society... to be attractive enough to test." She acknowledged concerns that the Taliban reintegration could cause setbacks for Afghan women seeking greater individual freedom and opportunities. However, Clinton said, those concerns would be addressed only if Taliban members abide by the conditions of the peace offer.

Regarding the opinion of the Taliban itself, it should be noted that they didn't attend the conference. Though, in a statement addressed to the conference, they mentioned the fact that the West has held conferences in the past to discuss Afghanistan's future, there is only one solution to end the conflict, i.e. the withdrawal. The Taliban spokesman, Zabiullah Mujahid, said: "When they talk about moderate Taliban, these parts are not part of our group; it's something that the Americans have made up. When they speak of dialogue, they are not talking to us".

In fact, what the international community and the Afghan government are trying to do is to speak with moderate Afghans, who are not ideological extremists, but fight for Taliban for economic reasons. The centrepiece of the meeting – "talks with the enemy" – shows how much the participating politicians would like to get out of this regional dilemma. A second major international gathering on Afghanistan is expected to take place in a few months in Kabul and it will show how this proposal works.

Neistota vo vedení Palestínskej samosprávy

Nataša Kubíková

Vedenie Palestínskej samosprávy (PA) sa od vyvrcholenia ozbrojených stretov medzi hnutím Hamás a Fatah v pásme Gazy nachádza v politickej neistote. Odvtedy nevidíme náznaky zlepšenia tohto stavu.

Plány uskutočniť parlamentné a prezidentské voľby v januári 2010 stroskotali na neochote hnutia Hamás dohodnúť sa na podmienkach ich priebehu v pásme Gazy. Nový termín všeobecného hlasovania doposiaľ nie je známy, ale špekuluje sa o júni 2010. Táto neistota súvisí predovšetkým so skutočnosťou, že dohoda o zmierení medzi Hamásom a Fatahom sprostredkovaná Egyptom je zatiaľ v nedohľadne a s ňou súvisiace palestínske voľby sa tak ďalej odsúvajú.

Táto dohoda však nie je jedinou prekážkou stabilizácie politickej situácie na palestínskych územiach. Na Západnom brehu totiž vládne nesúlad medzi politickými špičkami predovšetkým v otázke, akým smerom by sa PA mala uberať v najbližšej budúcnosti.

Na konci minulého roka prezident Abbás oznámil úmysel jednostranne vyhlásiť nezávislosť palestínskeho štátu, v prípade, že rozhovory s Izraelom nebudú obnovené, alebo neprinesú žiaduce výsledky. Pre tento zámer však nezískal patričnú podporu, a tak si zvolil inú formu boja za riešenie patovej situácie v PA, keď vyhlásil, že sa nebude uchádzať o znovuzvolenie v najbližších prezidentských voľbách. Ale keďže sa plánované voľby nekonali, Abbás svoje plány nemohol zrealizovať. Do úvahy nepripadala ani rezignácie na prezidentský úrad, keďže podľa lítery palestínskej ústavy by sa po 60 dňoch od prezidentovho odstúpenia mal do čela štátu postaviť predseda parlamentu, a tým je nedávno prepustený stúpenec Hamásu Abdal Azíz Duvajk. Abbásovo zotrvanie v prezidentskom kresle tak bola jediná možnosť, ako v PA udržať relatívnu politickú stabilitu bez ohľadu na to, že je považovaný za pomerne slabého vodcu.

Abbás sa však svojich zajačích úmyslov definitívne nevzdal, a preto sa otázka nástupníctva vo funkcii prezidenta stáva aktuálnejšou. Výsledky augustového národného kongresu strany Fatah odhalili nové trendy vo vedení hnutia. Kontrola nad väčšinou vedúcich pozícií v hnutí Fatah sa postupne presúva do rúk predstaviteľov bezpečnostných zložiek PA. Tento trend by mohlo v budúcnosti výrazne zasiahnuť do politickej rovnováhy v Palestínskej samospráve a určite by nepomohol urovnať súčasný zmätok, ktorý v PA panuje. Bezpečnostné zložky by totiž mohli oslabiť úlohu civilného vedenia PA a zhatiť plány na úradnú obnovu PA. V súčasnosti je toto vedenie zastúpené v osobe súčasného palestínskeho premiéra Saláma Fajjáda, ktorý sa snaží systematicky transformovať inštitúcie PA a vytvoriť tak životaschopný základ pre budúci palestínsky štát. V prípade, že by sa bezpečnostné články PA skutočne politicky etablovali vo vedení PA, mohlo by to ohroziť plány na inštitucionálnu rekonštrukciu PA. Dôsledky takejto politiky by bolo ťažké odhadnúť, ale pravdepodobne by sa PA takýmto spôsobom nedostala z terajšej krízy.

Komentované zprávy

Izraelská reakce na Goldstonovu zprávu, kompenzace za zničení budov OSN

5. února vypršel tříměsíční limit pro Izrael na dodání výsledků vlastního vyšetřování ohledně operace Lité olovo, která se odehrála na přelomu roku 2008 a 2009. Limit byl stanoven Generálním shromážděním OSN na základě doporučení jihoafrického soudce Richarda Goldstona. Izraelský ministr obrany Ehud Barak nazval Goldstonovu zprávu, jež obvinila Izrael z válečných zločinů, za doslova nepravdivou, zkreslenou a nezodpovědnou. Izrael ve svém 46ti stránkovém dokumentu zdůraznil závazek vyšetřit jakékoliv obvinění z porušení pravidel vedení ozbrojeného boje namířené proti izraelské armádě. Ta dosud prošetřila 150 incidentů z operace Lité olovo, 36 z nich bylo postoupeno trestnímu vyšetřování. Požadavek na armádě nezávislého vyšetřování ale Izraelem splněn nebyl. Goldstonova zpráva, podobně jako Izrael, obviňuje z válečných zločinů i hnutí Hamás. V tomto případě se ale nezávislé vyšetřování, vzhledem k charakteru tohoto hnutí, neočekává.

Izrael také odsouhlasil zaplatit OSN částku ve výši 10 miliónů dolarů jako kompenzaci za zničení jejích budov (školy, sklady, kanceláře) během izraelské vojenské operace Lité olovo. I když OSN požadovala částku přesahující 11 miliónů amerických dolarů, jedná se o první kompenzaci státu Izrael vůči OSN za škody způsobené během války. Izrael nicméně nadále trvá na tom, že objekty nebyly ostřelovány během konfliktu, a že to byli právě bojovníci Hamásu, kteří u objektů OSN operovali.

Írán: 31. výročí islámské revoluce

11. února oslavil Írán 31. výročí islámské revoluce. Na tento významný den se kromě oficiálních oslav chystala do ulic vyrazit také opozice, která je velice aktivní od červnových prezidentských voleb, ve kterých za sporných okolností obhájil své křeslo prezident Ahmadínežád. Ve snaze zabránit jakýmkoliv pokusům o narušení oficiálních oslav vláda předem pozatýkala několik lídrů opozice a pokusila se znemožnit používání elektronických médií, která jsou hlavním komunikačním prostředkem příznivců opozice. Proti samotným demonstrantům pak ostře zasáhli příslušníci milic Basídž. Namísto opozice tak ulice Teheránu ovládli příznivci současného režimu. Ty přímo oslovil prezident Ahmadínežád, který označil Írán za "jaderný stát", čímž reagoval na zahájení procesu obohacování uranu na 20 % v jaderném zařízení v Natanzu. O reakci mezinárodního společenství na pokračující íránský jaderný program se dočtete zde.

Írák: pokus o zrušení kandidatury některým politickým uskupením před parlamentními volbami

Írácká volební komise v první půlce ledna zamítla 511 kandidátům účast v parlamentních volbách, které se mají uskutečnit 7. března. Na začátku února tuto diskvalifikaci zamítl odvolací výbor a zrušení zákazu podpořil i současný írácký prezident Džalál Talabání. Komise původně vyřadila kandidáty, jejichž minulost byla nějakým způsobem spojena se stranou Bass a postavou bývalého íráckého prezidenta Saddáma Husajna. Nutno podotknout, že mezi vyřazenými kandidáty bylo

několik významných sunnitských politiků jako například poslanec Sálíh Mutlak, který je ostrým kritikem premiéra Núrího Málíkího.

Zákaz, který postihl především sunnitskou část obyvatelstva, evokoval možné opakování scénáře z roku 2005, kdy sunnitě bojkotovali volby, a proto hrozila eskalace násilí povstaleckých skupin. Iráčtí šiité, kteří tvoří v zemi většinu, s rozhodnutím souhlasili a na jeho podporu dokonce demonstrovaly v ulicích tisíce lidí. Bývalý předseda vlády Ijád Aláví naopak rozhodnutí komise nazval zastrašováním a označil ho jako protiprávní.

Předvolební vášně tak musel přijet uklidnit i americký viceprezident Joe Biden, který zemi navštívil od loňského června, kdy se americké jednotky stáhly z center velkých měst, již potřetí. Podle nového zákona se má počet poslanců zvýšit ze současných 275 na 325. Jednotlivým provinciím připadne 310 křesel a zbývajících 15 budou tvořit tzv. vyrovnávací mandáty rozdělené na celonárodní úrovni. USA chtějí do léta z Iráku stáhnout své bojové jednotky a do konce příštího roku zbytek armády. Nicméně stažení je vázáno na stabilizaci země, a proto trvajícím napětím v Iráku Washington znepokojuje.

Tipy na publikace

Ufuk Ulutaş: Turkey-Israel: A Fluctuating Alliance

Turecký think-tank SETA (Foundation for Political, Economic and Social Research) vydal v lednu 2010 Policy Brief, který přehledně a stručně mapuje vývoj turecko-izraelských vztahů od roku 1949, kdy Turecko jako první muslimská země uznala existenci státu Izrael, až do současnosti. Hluběji se studie věnuje vzájemným vztahům v problematickém roce 2009 a trvajícím napětí mezi oběma státy, viděno z turecké perspektivy. Autor se domnívá, že turecko-izraelská roztržka pramení především z odlišného pohledu obou států na budoucnost Blízkého východu a z nejednotnosti stanoviska současné izraelské vlády na některé prvky vzájemného partnerství a spolupráce (např. na obnovení mediační role Turecka v nepřímých izraelsko-syrských mírových jednáních).

http://www.setav.org/index.php?option=com_content&task=view&id=1140&Itemid=57

Eroding Israel's Legitimacy in the International Arena

Izraelský think-tank Reut Institute vydal analýzu, ve které poukazuje na to, že Izrael dnes čelí kritice, která přímo útočí na legitimitu státu. Tato kritika se zaměřuje na několik bodů: 1) naprostá delegitimace ideologie sionismu, s cílem oslabit argument, že Židé jsou národ s nárokem na vlastní stát; 2) démonizace Izraele, která srovnává izraelskou armádu s německým Wehrmachtem či SS a izraelské politiky přirovnává k nacistickým zločincům; 3) snaha o to bojkotovat izraelské akademiky, umělce a sportovce, která se opakovaně objevuje v evropských zemích, ale také v Kanadě a USA; 4) opakované pokusy předvést Izrael a izraelské politiky před mezinárodní soud, aby se zodpovídali za vojenské operace proti Palestincům.

<http://reut-institute.org/en/Publication.aspx?PublicationId=3766>

Co čtou experti?

Hudson Institute - Center on Islam, Democracy and the Future of the Muslim World

Centrum pre štúdium islámu, demokracie a budúcnosti moslimského sveta pri Hudsonovom inštitúte sa zaoberá vývojovými trendmi islamizmu a vo svojich obsiahlych publikáciách poskytuje rôznorodé historicko-politologické pohľady na politický islám. Centrum sa tiež venuje analýzám politických, náboženských, sociálnych a iných faktorov vývoja v islamských krajinách, a ďalej štúdiom dynamiky islamských ideológií. Jeho cieľom je upozorniť na to, ako prebiehajúce politické debaty medzi islamistami ovplyvňujú tak islamský radikalizmus, ako aj hľadanie umiernených a demokratických alternatív v islamistických ideológiách.

Stránky Centra prinášajú vysoko odborné články a rozpravy o danej téme a sú nevyhnutnou súčasťou pri štúdiu vývojových tendencií islamizmu. Sú vhodným čítaním pre odborníkov, ale aj študentov.

<http://www.currenttrends.org/>

Newsletter vyjadruje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Nataša Kubíková. Vedoucí programu: Irena Kalhousová. Tajemník: Lenka Filípková. Minianalýzy: Ekaterina Batueva, Nataša Kubíková. Zpravodajství: Jan Hájek, Irena Kalhousová, Martin Kolář. Tipy na publikace: Lenka Filípková, Irena Kalhousová. Co čtou experti?: Nataša Kubíková. Editace: Lenka Filípková, Irena Kalhousová, Nataša Kubíková. Grafický návrh: Side2 Šablona: Petr Netuka Sazba: Tomáš Vomáčka. Kontakt na redakci: newsletter.mep@amo.cz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel/Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz
